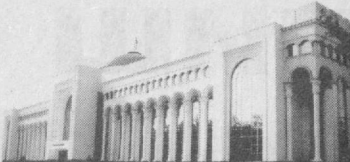

ТОШКЕНТ ОЖШОМ

ШАҲАР
ИЖТИМОЙ-
СИЁСЙ
ГАЗЕТАСИ

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

№ 39 (9.689) 2002 йил 5 апрель, жума

Сотувда эркин нархда

ЯНГИЛАНИШ ВА ЎЗГАРИШЛАР ЖАРАЁНИ ОРТГА ҚАЙТМАЙДИ

Бугунги Ўзбекистон фуқаролари, халқимиз ўн йил мобайнида жуда катта, асрларга тенг йўлни босиб ўтди ва бугун юртимизда олиб борилаётган ислохотлар ҳеч қачон ортга қайтмайди, десак, ҳеч қандай хато бўлмайди.

Президент Ислам Каримовнинг Олий Мажлис саккизинчи сессиясидаги маърузаси

Ассалому алайкум, ҳурматли депутатлар!

Қадрли дўстлар!
Олий Мажлисининг бугунги сессияси муҳокамасига киритилган муҳим масалалардан бири - бу жорий йилнинг 27 январда бўлиб ўтган умумхалқ референдумининг натижалари ва уларни ҳаётга татбиқ қилиш билан боғлиқдир.

Бу вазифа бугунги кунда мамлакатимиз сиёсий ҳаётидаги энг долзарб масала бўлиб турибди, десак, ҳеч қандай хато бўлмайди.

Мен фурсатдан фойдаланиб, ана шу вазифани амалга ошириш бўйича ўзимнинг баъзи бир фикр-мулоҳазаларимни билдиришни зарур, деб ҳисоблайман.

Авалло, бу борада фикр алмашиш ва ҳулосалар чиқаришдан олдин:

биринчидан, бўлиб ўтган умумхалқ референдуми нима учун, қандай мақсадда ўтказилди;

иккинчидан, референдум нимани кўрсатди, одамларимизнинг қандай қарашларини намоян элди;

Ва, шулардан келиб чиққан ҳолда,

учинчи масала - референдум якунлари ҳаётимизда қандай акс этади, қандай амалий натижаларга олиб келади, деган саволларга яна бир бор қайтишимиз ўринли бўлади, деб ўйлайман.

Чунки бу саволларнинг моҳиятини ўзимизга яққол тасаввур қилмасдан, референдумда сайловчиларимиз билдирган фикрларни инобатга олмасдан туриб, уларнинг хоҳиш-иродаларини ҳаётга татбиқ этишдек мураккаб ва масъулиятли вазифани тўлиқ амалга оширишимиз қийин бўлади.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, референдумда умумхалқ муҳокамасига қўйилган иккита масала, яъни келгуси қақриқдан бошлаб парламентимизни икки палатали қилиб ташкил этиш ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг конституциявий ваколат муддатини беш йилдан етти йилга ўзгартириш масалалари мамлакатимиз тараққиёти учун муҳимлигини, уларни ҳаётимизнинг барча жаҳалларига кўрсатадиган катта таъсирини ҳеч қанча инкор этолмайди.

Лекин, шу билан бирга, ўтказилган референдумнинг моҳияти ва унинг келгуси ҳаётимизга таъсири фақат шу иккита масала билан чекланиб қолмайди, десам, ўйлайманки, кўпчилик бу фикрга қўшилилади.

Барчамизга аён бўлиши керакки, ҳар қандай демократик давлатда ўтказиладиган мана шундай умумхалқ талбирлари сингари мамлакатимизда бўлиб ўтган референдум сайловчиларимизнинг олиб борилаётган ислохотлар ва уларнинг келажига нисбатан ўз муносабатини билдиришлари учун, таъбир жоиз бўлса, эркин минбар бўлди.

Бошқача қилиб айтганда, кенг миқёсда бошланган ислохотларимизни янада чуқурлаштириш ва кучайтиришга доир режаларимиз бўйича, уларни қай йўсинда ва йўналишларда давом эттириш каби масалалар бўйича халқимизнинг фикрини олиш минбари бўлди.

Бугун ҳеч иккиланмасдан айтиш мумкинки, референдум натижалари, сайловчиларимизнинг ундаги фаол иштироки ва билдирган ишончи том маънода халқимизнинг ҳаётимизда рўй бераётган ўзгаришларни, янгиланиш, янги жамият куриш жараёнларини, қолаверса, ҳозирги олиб бораётган ташқи ва ички сиёсатимизни қўллаб-қувватлаётганини яққол намоян элди.

Ва шу тариқа халқимиз мана шу танлаган йўлимизни давом эттиришга, уни янги, юксак босқичга кўтаришга ўз розилигини берди.

Мухтасар қилиб айтганда, юқорида зикр этилган фикр-мулоҳазаларни умумлаштиришдан бўлса, референдум натижаларидан иккита муҳим ҳулоса келиб чиқади.

Биринчидан, бизнинг бошлаган йўлимизни, яъни тоталитар тузумдан воз кечиб, юртимизда очик демократик давлат куриш, ўзини оқламаган, буйруқбозлик тизимига асосланган, ўта марказлашган иқтисодиётдан бутун дунё яшаётган эркин бозор иқтисодиётига ўтиш, озод ва фаровон ҳаёт барпо этишдек саёй-ҳаракатларимизни халқимиз қўллаб-қувватламакда.

Референдумдан келиб чиқадики **иккинчи** ҳулоса шуки, биз ўзимиз интилан фуқаролик жамиятини шакллантириш борасида ҳеч қандай кам бўлмайдиган марраларга етиш учун бошлаган ислохотларимизни изчил ва қатъиятлик билан давом эттириш ва янада чуқурлаштиришни ҳозирги вақтда ҳаётнинг ўзи тақозо этмоқда, бунинг кенг жамоатчилигимиз, халқимиз катта умид билан биздан кутмоқда, десак, ҳеч қандай хато бўлмайди.

(Давоми 2-бетда)

Иккинчи қақриқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг саккизинчи сессияси тўғрисида

АХБОРОТ

4 апрель куни Тошкентда иккинчи қақриқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг саккизинчи сессияси бошланди. Парламент сессиясида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов иштирок этмоқда.

Мажлис залда Вазирлар Маҳкамаси аъзолари, республика ташкилотлари раҳбарлари, элчилар ва халқаро ташкилотларнинг вакиллари, мамлакатимиз ва хорижий оммавий ахборот воситалари мухбирлари ҳозир бўлди.

Сессияни Олий Мажлис Раиси Э.Халилов бошқармоқда.

Олий Мажлис сессиянинг ишчи органи - котибияти тузди, кун тартибини тасдиқлади.

Сессия каттагина рафот этган депутат Т.Миродилов хотирасини бир дақиқа сукут саклаб ёд этди.

Марказий сайлов комиссияси раиси А.Ахмедов 2002 йил 27 январда ўтказилган Ўзбекистон Республикаси референдуми якунлари тўғрисида ахборот берди. Олий Мажлис қарори билан ўшбу ахборот маълумот учун қабул қилинди.

Парламент «Референдум якунлари ҳафта давлат ҳокимияти ташкил этилишининг асосий принциплари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Конституциявий қонуни лойиҳаси ва 2002 йил 27 январда ўтказилган Ўзбекистон Республикаси референдумининг якунлари бўйича амалга оширилган қонунчилик ишларининг асосий йўналишлари лойиҳасини муҳокама қилишга киришди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов га берилди.

Давлатимиз раҳбари мустақил Ўзбекистон Республикасининг тараққиёт йўлида ўтказилган референдум улкан аҳамиятга эга эканлиги ва бу умумхалқ талбирининг натижаларини амалда жорий этиш муҳимлигини таъкидлади. Шу тўғрисида қонун чикарувчиларнинг бирлашми вазифаси давлат ҳокимияти органининг янги давр талаблари ва умумқабул қилинган демократик меъзоларга мувофиқ ислохотларнинг мустақам ҳуқуқий базасини яратишдан иборатдир.

«Референдум якунлари ҳафта давлат ҳокимияти ташкил этилишининг асосий принциплари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Конституциявий қонуни ва 2002 йил 27 январда ўтказилган Ўзбекистон Республикаси референдумининг якунлари бўйича амалга оширилган қонунчилик ишларининг асосий йўналишлари тўғрисида»ги қарорни маъқуладди.

Молия вазирини Н.Нурмуродов Ўзбекистон Республикасининг 2001 йилги Давлат бюджетни ижроси тўғрисидаги ҳисоботни сессияга тақдим этди. Ўшбу масала бўйича Олий Мажлисининг Бюджет, банк ва молия масалалари

референдумининг якунлари бўйича амалга оширилган қонунчилик ишларининг асосий йўналишлари қабул қилиниши Олий Мажлис депутатларининг бу борадаги келгуси қонунчилик фаолияти учун катта аҳамиятга эга.

Ўшбу ҳужжатлар муҳокамасида Олий Мажлисининг Халқаро ишлар ва парламентлараро алоқалар қўмитаси раиси Э.Вохидов, парламентнинг Мудофиа ва хавфсизлик масалалари қўмитаси раиси И.Қочмаркиннинг Ўзбекистон Республикасининг Халқаролик кодексини лойиҳаси тўғрисидаги маърузаси билан бошланди. Сессияда Тошкент архитектура ва қурилиш институти ректори Б.Аскарлов, «Ривож» ҳусусий савдо-ишлаб чиқариш фирмаси раҳбари К.Отанов, Урганч қурилиш қасб-хунара коллежи директори И.Бойқонов, «Наманганнинг тараққиёти» трести бошқарувчиси Ш.Матмусоев ўшбу қонун лойиҳаси бўйича ўз фикрларини билдирди. Депутатлар Ўзбекистон Республикасининг Шаҳарсозлик кодексини ва уни жорий қилиш тўғрисидаги қарорни қабул қилди.

Сессияда Олий Мажлисининг Бюджет, банк ва молия масалалари қўмитаси раиси ўринбосари Р.Каримов «Кредит уюшмалари тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақида маъруза қилди. Мазкур қонун лойиҳаси муҳокамасида Булунгур тумани ҳокими Х.Боймуродов, Олий Мажлисининг Ижтимоий масалалар ва бандлик қўмитаси котиби Ш.Умарова, Андижон вилоятидаги «Андижон нарийёт» очик турдаги акционерлик жамияти бошқарувчиси раиси Х.Нўматов, Сирдарё тумани ҳокими А.Синдаров иштирок этди. Парламент қонунини ва уни жорий қилиш тўғрисидаги қарорни қабул қилди.

Иккинчи қақриқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг саккизинчи сессияси бугун ўз ишини давом эттирди.

СУРАТЛАРДА: сессия залидан лавҳалар. Абдувоҳид Тўраев, Нўмонжон Мухаммаджонов олган суратлар.

XXI саҳоси
Хаср
Барча манбалардан
олинган сўнгги хабарлар

Мамлакатимизда

● Мамлакатимизга ташир буюрган Швейцария Конфедерацияси Федерал маслаҳатчиси, Федерал ташқи ишлар департаменти раҳбари Йозеф Дессининг Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Раиси Эркин Халилов, Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазири Абдулазиз Комилов билан учрашуви пайтида Ўзбекистон-Швейцария алоқаларини янада кенгайтириш масалалари атрофида муҳокама қилинди. Шунингдек, парламентлараро ҳамкорликни ривожлантириш, қонунчилик борасидаги тажриба алмашишни янада кенгайтириш борасида фикр алмашилди, Даромад ва сармоя икки томонлама солиққа тортилишининг олдини олиш, шунингдек, автомобилда халқаро йўловчи ҳамда юк ташиш борасида ҳамкорлик тўғрисидаги битимлар қабул қилинди.

● **Кеча** Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигида мамлакатимизга ташир буюрган Австрия «Контрол-банки» Ижрочи директорлар кенгаши аъзоси Рудольф Шолтен, Германиянинг «Гермес» сўғурта жамияти Ижрочи директорлар кенгаши аъзоси Ханс Янус ҳамда Италиянинг «САЧЕ» экспорт кредитларини сўғурта-лаш бўйича институти Бош директори Жоржио Теллини билан музокаралар бўлиб ўтди. Музокаралар пайтида ўзаро ҳамкорлик масалалари муҳокама этилди.

● **Кеча** республикамизнинг барча вилоятларидан Олий Мажлисининг саккизинчи сессиясига келган депутатлар Тошкент бўйлаб сайр қилдилар, ақинда фойдаланишга топширилган бир қатор иншоотлар билан танишдилар.

● Конгрессмен Дэн Рорабакер раҳбарлигидаги АҚШ Конгрессининг 9 аъзосидан иборат делегация ташир билан Ўзбекистонда турибди. Икки давлат ўзаро манфаатларига мос бўлган хавфсизлик ва мудофиа масалалари делегациянинг диққат марказидадир.

● Кургоччиликдан катта зарар кўрган Қорақалпоғистон Республикасининг Бўзатов тумани аҳолиси яқин вақт ичида Бельгия ҳукуматидан 550 минг доллар ҳажмидаги инсонпарварлик ёрдамини оладиган бўлди.

● Қувасойда янги божхона мажмуи фойдаланишга топширилди.

● Жиззахда республикада илк бор кўча оксоқоллари тизимига асос солинди. Ҳозирга қадар вилоятда 1941 нафар кўча оксоқоллари сайланди. Шу ойдан эътиборан улар ойлик маош билан ҳам таъминланадилар.

● Халқаро Қизил Хон Қўмитасининг Марказий Осиёдаги минтақавий ваколатхонаси ташаббуси билан ўтказилган «Мен инсонийликни қандай тушунаман» мавзuida иншоолар танловида Андижон шаҳридаги 17- ихтисослашган мактаб-интернат битирувчиси Улуғбек Ортиқов совриндор бўлди.

● **Бугун** пойтахтимизда ҳаво булутлигиб турди, ёмғир ёғди. Ҳародан сониясига 5-10 метр тезликда шамол эсди.

● **Бугун** кечаси ҳароратнинг 8-10 даража, **эртага** кундузи эса ҳароратнинг 15-17 даража илк бўлиши кутилмоқда.

Жаҳонда

● АҚШ Президенти Жорж Буш Исроилни Фаластиндаги зўравонликларни зудлик билан тўхтатишга даъват этди.

● **Бугун** Кохирада Араб давлатлари Лигаси ташқи ишлар вазирларининг фавқулодда йиғилиши бўлиб ўтди. Фаластин раҳбарияти ташаббуси билан ташкил этилган ўшбу йиғилишда Исроил ва Фаластин муносабатларининг кескинлашганлигини муҳокама қилиш режалаштирилган.

● Европа Иттифоқи Исроил ва Фаластинга ўз миссиясини юборишга қарор қилган. Европа Иттифоқидаги кирувчи 15 давлат ташқи ишлар вазирларининг навбатдан ташқари йиғилишида Яқин Шарққа Европа Иттифоқининг ташқи сиёсати бўйича коммисари Хавьер Солана ва Испания ташқи ишлар вазири Хосе Пике юборилиши маъқуланган.

● Исроил аскарлари «Химоя девори» операцияси доирасида Наблус шаҳрига бостириб кирдилар. **Кеча** 100 дан ортиқ танклар ва бошқа ҳарбий техникалар Наблусга киришдан аввал шаҳардаги Фаластин хавфсизлик изма-ти биноларини бомбардирмон қилган. Икки ўртада тўқнашув юз бериб, қўрбонлар ҳам бўлган.

● Эрон ташқи ишлар вазири Камол Харрозий расмий ташир билан Москвага келди.

● Покистон Вазирлар Маҳкамаси амалдаги Президент Парвез Мушаррафнинг яна беш йилга ўз лавозимидан қолиш масаласи бўйича умумхалқ референдуми ўтказиш режасини маъқуланган. Референдумни шу йилнинг май ойида ўтказиш режалаштирилмоқда.

● «Россия ва АҚШ икки давлатнинг стратегик ядровий қуролларни қисқартиришга доир янги ҳужжатини маъқулламоқчи». АҚШ Давлат котиби Колин Пауэлл Вашингтондаги матбуот анжуманида ана шундай деган. Унинг айтишича, бу масала бўйича икки давлат музокаралари самарали кечмоқда.

● Афғонистон янги армиясининг биринчи батальони Кобулдаги Президент саройига давлат раҳбарини қўриқлаш учун етиб келди. Британиялик ҳарбий мутахассислар улар билан олти ҳафта мобайнида ҳарбий машғулотлар ўтказди.

● Буюк Британия қуролли кучларига қарашли «Геркулес» самолётида 110 нафар инглиз аскари Афғонистондаги Баграм аэропортига келтирилганлар. Мазкур гуруҳ Британиянинг Афғонистондаги операцияларга юборилиш режалаштирган 2 минг кишилик ҳарбий бўлиминининг биринчи вакиллари ҳисобланади. Уларга қўмондонлик қилаётган Тим Чикеннинг айтишича, аскарлар икки ҳафталик иқлимга мослашиш машғулотларини ўтаганларидан сўнг, «Ал-Қоида» ва «Толибон» аъзоларини тугатиш операцияларига киришадилар.

● Покистон ҳукумати ўтган ҳафта Файсалаҳад ва Лахор шаҳарларида қўлга олинган 20 нафар жангарини АҚШ хавфсизлик кучлари ихтиёрига топширди. Хабарларга қўра, улар тез кунларда АҚШнинг Гуантанамодаги «Толибон» ҳамда «Ал-Қоида» жангарилари сақланаётган ҳарбий лагерига жўнатилади.

● Ок ўй маъмуриятининг тасдиқлашича, Федерал Тергов Бюросининг Покистонда ўтказган операциясида ҳисба олинганлар орасида «Ал-Қоида» ташкилотининг 3-рақамли раҳбари Абу Зубайда ҳам бор. Абу Зубайданинг қўлга олиниши америкаликларнинг аксилтерор операциядаги энг катта муваффақияти бўлса, «Ал-Қоида» учун жиддий йўқотиш ҳисобланади. Абу Зубайда терроризм дунёсидаги юзлаб етакчи қаллобларнинг манзиллари ва режалари, хусусан Усама бин Ладин ҳамда унинг ёрдамчиси ва шифокори Айман Завахиридан ҳақида тўлиқ маълумотга эга бўлиши керак.

● **Кеча** Москвада буюк кинорежиссёр Андрей Тарковский туғилган кунининг 70 йиллигига бағишланган тантанали тadbирлар бўлиб ўтди.

● **Бугун** Американинг Атлантик космик кемасининг Канаверал бурунидаги космодромдан учурилиши режалаштирилган. Унинг экипаж аъзолари етти нафар астронавддан иборат.

● Қозғоғистоннинг Чимкент шаҳрида ўтказилган халқаро турнирда ўсимлар ўртасида кураш бўйича жаҳон чемпиони, ўзбекистонлик 16 ёшли Алишер Қурезов 90 килограммлик вазн тоифасида галаба қозониб, ҳурмат шохсупасининг юқори поғонасини эгаллади.

● Ўтган кунни Техрондаги «Озодий» ўйингоҳида қучли ёмғир остида ўтказилган Осиё чемпионлиги Кубогининг ярим финал учрашувида иштирок этган Қаршининг «Насаф» футбол жамоаси Жанубий Кореянинг «Сувон Самсунг Блюминг» жамоасига қарши ўйинда 0:3 ҳисобида имкониятни бой берди.

● Эквадорда уч ҳафтадан бери давом этаётган ёғингарчилик сув тошқинини юзага келтирди. Натижада камида 20 га яқин одам ҳалок бўлди, минглаб одам бошпанасиз қолди. Табиий офатдан мамлакатнинг Тинч океанига туташган вилоятлари кўп талафот кўрди.

● Жаҳонда сўнгги 30 йилда жиноятлар сони тўрт марта ошган. Жиноятлар сони АҚШда — 8, Буюк Британия ва Швецияда — 7, Францияда эса 6 марта ўсган. БМТ маълумотларига қўра, ўтган асрнинг 90-йилларида жиноятчилик ҳар йили беш фоизга ошиб борган. Ваҳоланки, аҳоли сонининг ўсиши, бор-йўғи 1 фоизни ташкил этган.

ЯНГИЛАНИШ ВА ЎЗГАРИШЛАР ЖАРАЁНИ ОРТГА ҚАЙТМАЙДИ

Президент Ислом Каримовнинг Олий Мажлис саккизинчи сессиясидаги маърузаси

(Давоми. Боши 1-бетда)

Муҳтарам дўстлар!

Энди референдум якунлари ҳаётимизда қандай акс этади, деган учинчи саволга тўхталасак. Яъни, бу якунлар қандай йўллар билан, қандай тартибда татбиқ қилинади ва қандай амалий натижаларга олиб келади?

Ўз-ўзидан аёнки, агар референдум натижалари, биринчи галда, Конституциямиз ва қонунчилигимизда ўзининг амалий ифодасини топмаса, ҳавода муаллақ ҳолда осилиб қолиши мумкин.

Юридик лугатларга киритилган «имплементация», деган бир сўз бор. Бу тушунча қонун ёки қарорни амалда жорий қилиш, деган маънони билдиради ва сиёсий-ижтимоий ҳаётда ўта муҳим аҳамиятга эга.

Шу маънода, мамлакатимизда ўтказилган референдумнинг натижаларини амалда жорий қилиш мақсадида бугун сизларнинг муҳокамангизга «Референдум якунлари ҳамда давлат ҳокимияти ташкил этилишининг асосий принциплари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикасининг Конституциявий қонуни лойиҳаси кўйилмоқда.

Бу лойиҳа, авваламбор, давлат бошқаруви масаласида, қонунчилик ҳокимияти бўлими Олий Мажлис таркибини ўзгартириш, яъни қуйи палата - Қонунчилик палатаси ва Сенат деб аталадиган юқори палатани ташкил қилиш, Ўзбекистон Республикаси Президентининг конституциявий ваколат муддатини беш йилдан етти йил қилиб ўзгартириш ва мана шу ислохотлар билан боғлиқ бўлган кўпгина муҳим масалаларни ўз ичига олади.

Бир сўз билан айтадиган бўлсак, бу ҳуқуқий ҳужжат референдум натижаларини қонунчилик тилида ифодалаб - муҳрлаб беради ва асосий қонунимиз бўлими Конституциямизга тегишли ўзгартиришлар киритишга асос бўлади.

Шу билан бирга, биз бир нарсани англаб олишимиз керакки, ушбу Конституциявий қонун лойиҳаси, ўз моҳиятига кўра, келгусида қабул қилиниши зарур бўлган, ўзгаришлар жараёнини ўзида мұжассам этадиган янги қонунлар олдига принципиал талаблар кўяди.

Мана шу қонун лойиҳасини муҳокама қилиш чоғида, авваламбор, лойиҳада кўрсатилган ўта муҳим масалаларга, яъни келгуси қаҳриқ Олий Мажлиснинг янги таркибига, парламент бирга, тегишли палатасининг ўзига хос жиҳатлари, уларнинг қонун қабул қилишдаги ўзаро алоқаси ва муносабати, шу билан бирга, палаталарнинг шаклланиш тартиби, аъзолари сони ва ваколат муддатларини белгилаш принциплариға депутатлар томонидан алоҳида эътибор берилди, деб ўйлайман.

Бу борада Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига ҳамда қуйи — қонун чиқарувчи палата ва маҳаллий вакиллик органларига сайлов ўтказишнинг ягона муддати белгилаб қўйилиши муҳим аҳамиятга эга бўлади.

Қонун лойиҳасига кўра, бу сайловларни ушбу органларнинг конституциявий ваколат муддати тугайдиган йилнинг декабрь ойида, учинчи ўн кунликнинг биринчи яқшанбасида ўтказилиши мўлжалланмоқда.

Бундай тартиб қандай амалий аҳамиятга эга бўлиши мумкин?

Биринчидан, кўпгина демократик давлатларда ўрнатилган мана шундай тартиб, яъни сайлов ўтказиш муддатининг аниқ-равшан белгилаб қўйилиши бу соҳада қандайдир ўзбошимчилик бўлиши, кимдир бу муддатларни ўз манфаати учун ишлатишининг, яъни, шу кайфи субъектив ҳолатлар вужудга келишининг олдини олади.

Шу билан бирга, фуқаролар, халқимиз шуни ўзига яққол тасаввур қилиб оладики, сайловлар фақатгина йилнинг охирида, йил давомида мўлжалланган барча режа ва юмушлар ниҳоясига етказиб олингандан кейин, бафуржа, хотиржамлик ва осудалик вазиятида ўтказилади.

Яна бир муҳим масала шундан иборатки, бундай тартиб қонунчилик ва ижро ҳокимиятлари ўртасида мувозанат ва уйғунлиқни таъминлашга, бир-бирининг фаолиятини такрорламасликка, бу органларнинг ҳар бири ўз вазифасини, ўз бурчини аниқ бажаришига шароит яратадди.

Юқори палата — Сенат ҳақида гапирадиган бўлсак, бу палата аъзолари декабрь ойининг охирида Қорақалпоғистон Жўқорги Кенгиси, вилоятлар, шаҳар ва туман кенгашларига бўладиган сайловлардан кейин бир ой ўтмасдан, қонунда белгиланган тартибда сайланади.

Яъни, бу масалада ҳам узил-кесил аниқ-

лик киритилган ва у халқимиз томонидан тўғри қабул қилинади, деб ўйлайман.

Барчамизга аёнки, Қонунчилик палатаси, деб ном олган қуйи палата биз учун мутлақо янги тартибда, яъни, доимий, профессионал асосда иш олиб боради.

Албатта, шу йўсинда ишлайдиган қуйи палатани сайлаш тартиби ҳам табиий равишда ўзгаради.

Шу муносабат билан, бугун бир нарсани айтишимиз мумкин: бу палатага аъзо бўлиш учун асосий даъвогарлар сифатида сиёсий партиялар ва сайловчиларнинг ташаббус гуруҳлари майдонга чиқади.

Яъни, қуйи палатага касб-кори, профессионал нуқтаи назардан мана шу ишга етарлича тайёргарлиги ва интилиши бўлган шахсларнинг ўз номзодларини қўйиб, депутат бўлиб сайланишга ҳаракат қилишлари мўқаррар.

Юқори палатанинг қуйи палатадан фарқи келсак, у шундан иборат бўладики, сайловчилар томонидан барча маҳаллий кенгашларга сайланган депутатлар сафидан бу палатага территориал субъектлардан, Қорақалпоғистон Республикаси бўладими, вилоятлар ёки Тошкент шаҳри бўладими, бундан қатъи назар, уларнинг ҳар биридан олти нафардан депутат сайланади.

Улар қаторида Президент томонидан тайинланадиган ўн олти нафар эл-юртда обрў-эътибор қозонган, кўзга кўринган киши ҳам юқори палатанинг аъзоси бўлади.

Бошқача қилиб айтганда, юқори палата аъзолари жойлардаги вазиятдан яхши хабардор бўлиб, уларни сайлаган кенгашлар билан узвий алоқа боғлаб туради, кўпроқ минтақалар манфаатларини ифода этадиган ва ҳимоя қиладиган халқ вакиллари сифатида фаолият кўрсатади.

Юқори палатанинг шаклланиш тартибига келсак, бу палата аъзолари маҳаллий кенгашларга сайланган депутатлар орасидан уларнинг кўпсана йнгилишида яширин овоз бериш йўли билан сайланади.

Ўйлайманки, сайловнинг бундай тартиби демократиянинг ҳар қандай талабларига тўла жавоб беради.

Шуни ҳам айтиш керакки, Сенат қуйи палата билан биргаликда бевосита қонун яратиш иши билан шуғулланмаслиги лозим. Сенат аъзолари қуйи палата томонидан тақдим этилган қонунларни маъқуллаш ёки рад қилиш орқали, аввало, мамлакатимиз, шу билан бирга, тегишли минтақа манфаатларини инобатга олган ҳолда, қонун ижодкорлиги соҳасида иштирок этиши кўзда тутилмоқда.

Фурсатдан фойдаланиб, шуни таъкидламоқчиманки, юқори палатанинг ваколатларини белгилаш чоғида бугун Президент бажарётган баъзи бир вазифалар, бошқа бир қанча муҳим масалалар қаторида мана шу палата, яъни Сенат зиммасига юклатилади.

Юқори палата — Сенатнинг қуйи палатадан яна бир фарқи шундан иборатки, агар қуйи палата доимий асосда иш олиб борадиган бўлса, юқори палата — Сенат сессияларда тўпланиб, қуйи палата томонидан тайёрланган қонунларни муҳокама қиладиган ва ўз қарорини чиқаради.

Шуни таъкидлашимиз керакки, бугун муҳокамага қўйилган Конституциявий қонун лойиҳасида парламентимизнинг янги таркибига ва вазифасига доир фақатгина асосий белгилар кўрсатилган.

Ўз-ўзидан барчамизга аён бўлиши зарурки, Олий Мажлис ва унинг қуйи ва юқори палаталари фаолияти билан боғлиқ бўлган кўпгина мураккаб масалалар бўйича атрофлича фикр юритиб, алоҳида қонунларни ишлаб чиқиш ва қабул қилиш вазифаси ҳали олдимизда турибди.

Ҳеч муболағасиз, бу қонунларни тайёрлашда, аввало, ўтган ўн йил давомида тўплаган ўз тажрибамизга таяниб, қадриятларимиз ва тафаккуримизни ҳисобга олган ҳолда, ривожланган демократик давлатларнинг тажрибасини ҳам ўрганиб, уларни ҳаётга татбиқ қилишимиз муҳим аҳамият касб этади.

Хурматли депутатлар!

Ҳаммамиз шуни тушуниб олишимиз керакки, биз танлаган марраларга эришиш йўлида, демократик ислохотларни чуқурлаштириш ва пировардига етказиш борасида янги қонунлар қабул қилишимиз, амалдаги қонунларни эса танқидий кўз билан баҳолаб, уларга замон талаб қилаётган ўзгаришларни киритиш мақсадида ҳали жуда катта ишларни амалга оширишимиз лозим.

Мана шу вазифаларни бажаришда, янги ҳаётимизни қуришда асосий принциплар даражасига кўтарилган қонунларга риоя қилиш ўта муҳим аҳамият касб этади.

Бу принциплар нималардан иборат?

Биринчидан. Давлат бошқаруви ва жамият

қурилишида демократик андозалар ва таъминотларни янада чуқурроқ татбиқ этиш, ҳокимият — яъни, қонунчилик, ижро ва суд тармоқларининг ўзаро мувозанати ва мутаносиблигини, шу билан бирга, уларнинг мустақиллигини таъминлаш, ҳар қайси тармоқ ўз вазифа ва бурчини бажариши учун амалий механизмларни ҳаётда ташкил қилиб бериш.

Ҳеч шубҳасиз, бу вазифалар қаторида сайлов тизимини янада такомиллаштириш, сайловчиларимизнинг, халқимизнинг сиёсий онги ва тафаккурини, айна пайтда, сиёсий фаоллигини ошириш вазифалари энг долзарб масалалардан бўлиб қолмоқда.

Бу масалаларнинг моҳияти ҳақида гапирар эканмиз, шуни чуқур англаб олишимиз керакки, агар қайси бир мамлакатда ҳокимият тармоқлари ўртасида Конституция ва қонунлар билан белгиланган демократик баланс, яъни мувозанат амалда таъминланмаса ва ҳар қайси ҳокимият тармоғи, бу қонунчилик, ижро ёки суд ҳокимияти бўладими, ўзига юклатилган ваколат ва вазифаларни тўлиқ ва ҳолисона бажармаса, бу ҳолат, ҳеч шубҳасиз, шу мамлакатда авторитар бошқарув усули юзата келишига ва шу руҳдаги қарорлар қабул қилинишига олиб келади.

Натижада давлат ва жамият бошқаруви бўладими, иқтисодиёт ёки ижтимоий-маънавий соҳа бўладими, буларнинг барчасида салбий оқибатлар, халқнинг норозилигига сабаб бўладиган ноҳус вазиятлар вужудга келиши мумкин.

Биз ўтиш даврида ўз бошимиздан кечирган турли объектив сабаб ва қийинчиликлар тўғрисида юқорида зикр этилган муҳим вазифанинг ижросини таъмин қилишда кўпгина муаммоларга дуч келганимизни очик айтиш лозим.

Бунда малакали кадрлар ва мутахассисларнинг етишмаслиги, керак бўлса, тафаккуримизнинг оқсоқлиги, вазиятнинг мураккаблиги, энг муҳими, қонунчилик соҳасида етарли тажрибага эга бўлмаганимиз ишимизга ҳар қадамда тўғаноқ бўлиб турганини ҳам ҳолисона тан олишимиз даркор.

Айни пайтда, шуни ҳам эътироф этиш лозимки, мустақиллик йилларида мамлакатимизда давлат бошқарувининг кенг қўламли қонунчилик асоси ва ривожланган тизими қарор топди, зарур кадрлар таркиби тайёрланди.

Фуқароларнинг ижтимоий тафаккури, сиёсий маданияти сезиларли даражада ўсди. Демокриманки, энди авторитар бошқарув усулларини ҳеч қандай шароит ва унинг ўзига хос хусусиятлари билан оқлаб бўлмайди.

Мана шу талабларни бажарган ҳолдагина биз ҳаётимизда қонун устуворлигини амалда таъминлашга ва мамлакатимизда ҳуқуқий давлат қуришга эриша оламиз.

Иккинчи масала. Инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоялаш, уларнинг қафолатларини сўзда эмас, реал ҳаётда таъминлаш бизнинг қонунчилик ва амалий фаолиятимизнинг доимий эътибор марказида туриши ҳақида гапириб ортиқча, деб ўйлайман.

Бу муаммолар билан узвий боғлиқ бўлган сўз ва матбуот эркинлигини таъминлаш масалалари ҳам ана шу долзарб вазифалар қаторида туради.

Тан олишимиз керак — биз очик, ҳуқуқий-демократик давлат қурмоқчи эканмиз, бу муаммоларни ечиш йўлида ҳали қиладиган ишларимиз жуда кўп.

Бу соҳадаги муҳим вазифалардан бири — қабул қилинган қонунларимиз ва ҳуқуқий нормаларнинг ҳаётга татбиқ қилинишини танқидий кўз билан баҳолаб, инсон ҳуқуқларини ҳимоялаш бўйича тегишли халқаро ташкилот ва марказлар билан бирга қонунчилигимизни такомиллаштириш устида ишлашимизни, аввало ҳокимият ва суд органларининг бу борадаги масъулиятини оширишни ҳаётнинг ўзи тақозо этмоқда.

Учинчидан. Иқтисодиётимизни эркинлаштириш, мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштиришда қатъий чоралар қўриш, хусусий мулкнинг иқтисодиётдаги ўрни ва таъсирини кенгайтириш, кичик ва ўрта бизнесга, ишбилармонлик ва тadbиркорлик соҳаларига янада эркинлик ва имтиёзлар бериш, улар учун барча зарур имкониятларни яратиш ва рағбатлантириш, бир сўз билан айтганда, бу тармоқларни уларнинг қўл-оёғини боғлаб турган занжир ва арқонлардан ҳалос этиш — бу масалалар устида қонунчилик соҳаси ва амалиётимизда бошлаган ишларимизни давом эттириш ва чуқурлаштириш лозимлиги ҳаммамизга аён бўлиши керак.

Бу масалада биз тараққий топган давлатларнинг ўта муҳим бир тажрибасига эътибор беришимиз лозим.

У ҳам бўлса, эркин иқтисод ривожланиши

учун қонунлар билан қафолатланган шароит ташкил қилиб беришдир.

Бу мамлакатларда давлат ҳокимияти, унинг назорат ва текширув органлари иқтисодиёт ва ҳўжалик субъектларининг ишига аралашмоқчи бўлса, уларга фақат қонун устуворлиги ва унинг бажарилишини таъминлаш нуқтаи назаридангина таъсир ўтказиши мумкин.

Бу субъектларга бошқача таъсир ўтказиш қатъиян ман этилади.

Тўртинчидан. Бизнинг олдимизда турган яна бир муҳим ва долзарб вазифа — у ҳам бўлса, «Кучли давлатдан кучли жамиятга ўтиш» деган шиорни амалда рўёбга чиқаришдир.

Бу мақсадга эришиш учун, биринчидан, давлатимизнинг марказий ва юқори бошқарув органлари ваколатларини босқичма-босқич қуйи тизимга, шу жумладан, ўзини ўзи бошқариш тузилмаларига ўтказиш талаб қилинади.

Булар қаторида биз, биринчи навбатда, ўзини ҳар томонлама оқлаган маҳалла тузилмасини кўзда тутамиз.

Иккинчидан — жамиятимизда нодавлат, жамоат ташкилотларининг, аввало фуқаролик институтларининг ривожланишига кенг имкониятлар очиб бериш ва уларнинг фаоллигини оширишга кўмак ва ёрдам кўрсатиш даркор.

Барчамиз бир ҳақиқатни ҳаёлимиздан чиқармаслигимиз зарур.

Яъни, ҳар қандай давлат тизими, унинг аппарати ва маъмурий органлари демократик андозаларга қанчалик жавоб бермасин — барибир ўз кучини, қолаверса, ўз зўравонлигини ўтказишга ҳаракат қиладиган тизим бўлиб қолаверади.

Шунинг учун ҳам давлат идоралари, аввало, унинг маъмурий органлари ва ташкилотлари устидан жамият ҳамда фуқаролар назоратини ўрнатиш бутун дунёда қонунбузарликка, берилган ваколат ва вазифасини суиистеъмол қилишга, коррупцияга қарши, айни вақтда, барча ўзбошимчилик ва волонтаристик қарорларни қабул қилишнинг олдини олишга қаратилган чора-тадбир, деб тан олинади.

Бундай тушунчани кенг жамоатчилик орасида татбиқ этиш ва бу йўналишда ўзимизга мос, ўзимизга хос тегишли қонун ва нормаларни ишлаб чиқиш, унинг амалда бажарилишини таъминлаш — бу масала ҳам биз қураётган демократик жамиятнинг асосий бир аломати ва қондасига айланиши зарур.

Мана шундай эзгу ва амалий мақсадларимизга эришиш ва бу борада керакли ҳуқуқий шароит туғдириб бериш учун, ўйлайманки, “Нодавлат, жамоат тузилмалари ва уюшмаларини ривожлантириш, фуқаролик жамияти институтларининг фаолият кўрсатиш қафолатлари ва шартлари тўғрисида” қонун ишлаб чиқиш пайти келди.

Бу ҳуқуқий ҳужжатда, хусусан, нодавлат тузилмаларни қўллаб-қувватлаш учун қонун асосида махсус молиявий жамғармалар ташкил этиш, уларнинг шакллантириш тартибини ҳам кўзда тутиш лозим.

Ва, айни пайтда, нодавлат, жамоат тузилмаларини яратиш жараёнини рағбатлантиришга оид бошқа иқтисодий, ташкилий ва ҳуқуқий механизмларни ҳам ишлаб чиқишимиз зарур.

Бундай тadbирларнинг асосий мақсади, аввало, жамоатчилигимиз, кенг омманнинг сиёсий ва ижтимоий фаоллигини ошириш ва шу билан бирга уларнинг давлатимиз ва жамиятимизни бошқариш масаласига кўпроқ жалб қилишдир, десак, айни ҳақиқат бўлади.

Азиз дўстлар!

Биз бутун ижтимоий-сиёсий ҳаётимизда ўта муҳим воқеа бўлган референдум, яъни халқ иродасининг олий ифодаси сифатида ўтказилган умумхалқ тadbирининг натижаларини амалда, ҳаётимизнинг барча жабҳаларида жорий этиш ҳақида гапирар эканмиз, барчамиз яхши тушунамизки, бу вазифани, унинг турли оқибатларини бир қарашда, бир чиқиш ёки бир маърузада ўзимизга тўлиқ тасаввур қилишимиз, албатта, бу жуда мураккаб масала.

Ва, ўйлайманки, бундай вазифани охиригача ҳал қилиш учун ҳали кўп ишлашга, мана шу минбарда, парламентимизда бунга тегишли кўп масалаларни муҳокама этиб, аввало, ўз имкониятларимиздан тўлиқ ва самарали фойдаланиш мақсадида, шу билан бирга жаҳон тажрибаси ва тавсияларини инобатга олган ҳолда, пухта ўйланган кўпгина қонун ва қарорларни қабул қилишга тўғри келади.

Хурматли халқ ноиблари!

Бугун олдимиздаги долзарб вазифалар, келажак режалари ҳақида фикр юритар эканмиз, бундан ўн йил муқаддам шу йўлнинг бошида туриб, халқимиз турмушини ҳавас

қиладиган даражага кўтаришга азму қарор қилганимиз, эзгу орзу-мақсадларимизни мураккаб вазиятларда белгилаб олганимиз, қандай оғир ва қийин шароитда иш бошлаганимиз беихтиёр ҳаёлимизга келади.

Очиқ тан олишимиз керак, ўша вақтда қандайдир иккиланиб турган, керак бўлса, бу йўлга шубҳа билан қараган одамлар ҳам йўқ эмас эди. Бунга ҳам тушуниш мумкин. Чунки, биз илгари дуч келмаган ўта мураккаб вазифа ва муаммоларни ҳал этиш йўллари, бир-бирдан оғир масалаларни ечиш учун тайёр рецeптлар бўлмаган ўша дастлабки пайтларда бундай иккиланиш ҳолатлари юз бериши ҳам табиий эди.

Бугун бошимиздан кўп машаққатли синнов ва оғир қонунларни кечириб, босиб ўтган йўлимизни танқидий баҳолаб, биз шуни ишонч билан айтишимиз мумкинки, беш тамоийлга асосланган тараққиёт моделимиз, шioriимизга айланиб кетган «Ислохотлар ислохот учун эмас, ислохотлар инсон учун» ва «Янги уй қурмай туриб, эскисини бузманг», деган принципларимиз ҳаётимизда ўзининг амалий тасдиғини топмоқда.

Агарки, бугун мендан, ўтган шу ўн йил давомида, Ўзбекистон ва унинг халқи ҳаётида рўй берган энг муҳим ва ҳал қилувчи ўзгариш нимадан иборат, деб сўраса, мен шундай жавоб берган бўлар эдим.

Бугунги Ўзбекистон фуқаролари, халқимиз ўн йил мобайнида жуда катта, асрларга тенг йўлни босиб ўтди ва бугун юртимизда олиб борилаётган ислохотлар ҳеч қачон ортга қайтмайдиган жараёнга айланди, десак, ҳеч қандай хато бўлмайди.

Энг муҳими, бугун халқимизнинг онгу тафаккурини ўн йил аввалги қарашлар билан солиштиришда, ўртада ер билан осмонча фарқ бор, деб тўла ишонч билан айта оламиз.

Узоққа бормасдан, азиз дўстлар, биродарлар, мана шу муқташам, ҳамманинг ҳавасини тортадиган Олий Мажлис залида ўтирган депутатларга, ўзимизга боққанда ҳам мана шу ҳақиқатнинг тасдиғини кўриш мумкин.

Биз ўн йил олдин ким эдик ва бугун киммиз?

Биз бугун ўзининг кучи ва салоҳиятига ишонган, ўз меҳнати, гайрат-шижоати билан халқаро майдонда обрў-эътибор қозонган, эртанги кунга гурур ва ифтихор, катта ишонч билан қараётган халқнинг вакиллари, шундай мард ва танги халқнинг фарзандларимиз.

Мана шундай олижаноб туйғулар билан, тарих олдида, халқимиз олдида ҳамиша катта масъулият билан яшаш ҳаммаимизнинг кундалик ҳаётимиз ва онгу шуури-миздан теран жой олишини истардим.

Бизнинг эндиги вазифамиз — мана шу йўлдан оғишмай, бошланган ислохотларни янада чуқурлаштириб, пировард натижага етказиш ва “Биз дунёда ҳеч кимдан кам бўлмаймиз!” деган шиорни амалда рўёбга чиқаришдан иборат.

Бугун мана шундай буюк мақсадларни ўз олдимизга кўяр эканмиз, яна бир масалага алоҳида эътиборингизни тортмоқчиман.

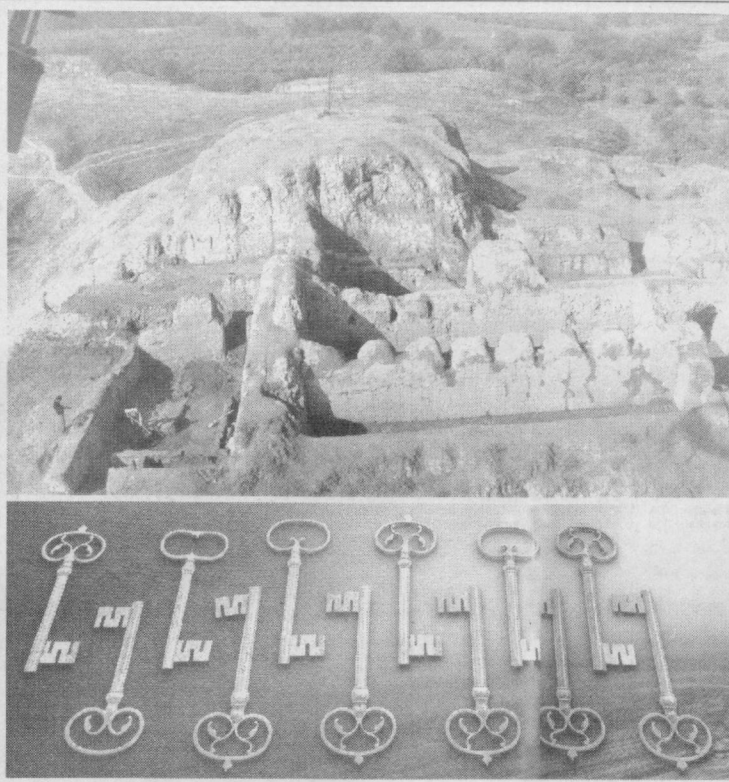
Яъни, кўп-кўп хорижий давлатларнинг раҳбарлари билан, бизнинг баъзи бир танқидчиларимиз билан учрашувларда айтадиган гапимни яна бир бор такрорламоқчиман.

Биз янги ҳаёт, янги жамият барпо этиш йўлидаги ислохотларимизни, ўзгаришларни кимларгадир яхши кўриниш, кимларнингдир ҳомийлигига эришиш, шу тарика кимлардандир садақ ундириш учун эмас, балки бу ишларни, аввало халқимиз манфаатларига тўла жавоб бергани учун амалга оширмоқдамиз ва келажакда ҳам бундай қараш ва интилишлардан қайтмаймиз.

Биз демократик янгиланиш, бозор иқтисодиётига ўтиш йўлида қанча-қанча қийинчилик ва машаққатлар эвазига қандай ютуқларни қўлга киритган бўлсак, буларнинг барчасини аввало ўзимиз учун, юртимиз учун, фарзандларимизнинг келажаги, уларнинг бахт-саодати учун, деб билмоғимиз даркор.

Барчамиз учун, бугунги ва келажак авлодлар учун мана шундай қарашлар, юрт ва халқ манфаатларига содиқ бўлиш бизнинг доимий шioriимизга айланиб қолади, иншооллоҳ.

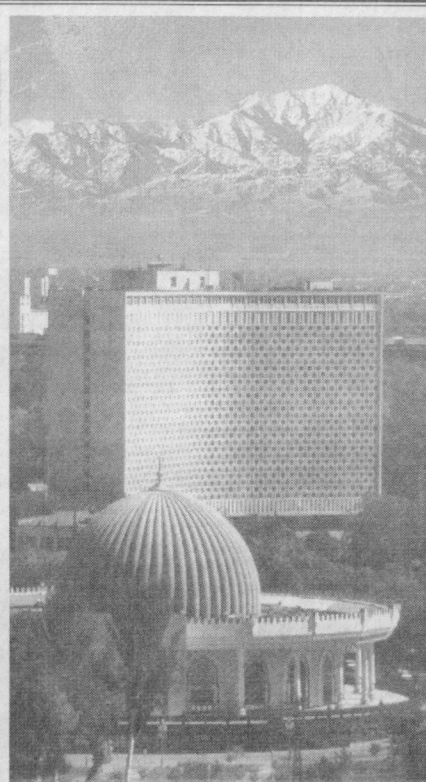
Сўзимнинг охирида ана шу марралар, ана шу эркин ва фаровон ҳаётга етиш, қилган меҳнатларимизнинг роҳатини қўриш қилган ватандошларимизга, шулар қаторида сиз муҳтарам депутатларга ҳам насиб этсин, деб тилак билдиришга ижозат бергайсизлар.

ЯНГИ РУКН:

«ШАХРИМИЗ ТАРИХИНИ
ЎРГАНАМИЗ»

Кўхна Шошнинг ўтмиши ва бугуни

Азиз оқшомхонлар, Истиклол туфайли тарихимиз, миллий кадриятларимиз, аъналаримиз тобора тикланиб ҳаётимиздан мустаҳкам ўрин олиб бормоқда. Бу ҳақда газетамиз саҳифаларида баҳоли қудрат мақолалар ёритиб бораёмиш. Айниқса, Ўртабшомимизнинг тарихий обидаларни тиклаш, бобоконларимизнинг муқаддас қадами теккан мўтабар даргоҳларни янада обод ва гўзал масканларга айлантириш ҳақидаги ташаббусларидан сўнг бу масалага янада жиддий эътибор қаратилди. Шу нуктаи назардан қараганда Тошкент ҳам ота-боболаримизнинг ватани, киндик қони тўкилган табаррук замин. У азалдан Мағрибу Машриқни, жануби шимолни бир-бири билан боғловчи Марказий Осиё заминидagi машҳур шаҳар бўлиб келган. Тошкент Буюк Ипак йўлининг ўзига хос юраги, Шарқ дарвозаси.

Таржиман ҳоли бошланганига 2000 йилдан кўпроқ бўлган шаҳримиз «Авесто»да, эраимиздан олдинги V асрга оид қадимги Хитой ёзма манбаларида, Фирдавсийнинг «Шоҳнома», Берунийнинг «Хиндистон асарлари»да «Чоч», «Шош», «Шошкент», «Бикент» деб номланиб келган. Тарихий манбаларга кўра, кўхна Шошнинг ҳар бир даҳаси ўз хусусиятига эга. Масалан, биргина Бешёғоч даҳасини олиб кўрайлик. Ушбу манзилда жойлашган Ўқчи, Қошқичи, Мерганчи, Заргарлик маҳаллаларида истикомат қилувчилар қадимдан ҳунармандчилик касбини эъзозлаб келишди.

Шаҳримиз фан ва маданиятнинг тараққиёт ўчоқларидан бири сифатида ҳам шухрат толган. Аммо ўтмишда шаҳар ҳаёти ҳамиша тинч ва раvon кечмаган, у қўллаб талафот ва вайронагарчиликларни ҳам бошдан ўтказган. Ҳозиргача шаҳ-

римизда сақланиб қолган Сергели туманидаги Шоштепа, Миробод туманидаги Мингўрик, Юнусобод туманидаги Октепа қалъа ва кўрғонлари кўхна тарихимиздан, бой маданий меросимиздан, жангу жадаллар, истило, босқинлардан шохидлик берувчи тилсиз гувоҳлардир.

Ўртабшомимиз таъкидлаганларидек, «Барчамизга қадрдон бўлган бу азим, гўзал ва бетакрор шаҳар нафақат мустақил давлатимизнинг пойтахти, балки юртимизнинг қиёфасини белгилайдиган, серкўёш диёримизнинг бутун кўрку тароватини ўзида намоён этадиган Ватанимиз остонасидир». Шундай экан таърифи улуг шаҳримизнинг тарихини чуқур ўрганиш, ёш авлодни ўтмиш билан яқиндан таништириш, уларни мустақиллигимизнинг қадрига етиб, авайлаб асраш ва шу маънода Ватанга садоқат руҳида тарбиялаш ҳар биримизнинг бурчимиздир.

Шу боис биз газетамиз саҳифаларида бугундан бошлаб «Шаҳримиз тарихини ўрганамиз» деган янги рукинни очмоқдамиз. Ушбу руқн остида ёритиладиган мақолаларда Тошкентнинг пайдо бўлиши ва ривожланиши, унинг бой ўтмиши, мустақиллик ва озодлик учун курашда кўрсатилган мислсиз жасорат ва мардлик ҳақида, маҳалла, даҳа, кўча номларининг келиб чиқиши, шаҳримизнинг машҳур 12 дарвозалари ва унинг қалитлари, қутлуг қадамжолари, тарихий ёдгорликлари, ҳуллас, жонажон пойтахтимиз билан боғлиқ бўлган воқеа ва ҳодисалар ҳақида мунтазам ҳикоя қилиб боришни режалаштирдик. Бу борада биз барча ижодкорларни, мутахассисларни, тарихчи олимларни ҳамкорликка чақирамиз ва уларнинг мададига таянамиз.

Дастлабки мақоламиз Тошкентнинг ўтмиши ва бугуни қунига бағишланади.

Тошкент — серкўёш, мусаффо ҳаволи, серсувли ва унумдор тупроқли воҳода юзага келган. Тарихий манбаларда кўрсатилишича, шаҳарнинг таркиб топишида Чирчиқ, Оҳангарон ва Сирдарё сингари сув манбалари муҳим ўрин эгаллайди. Улар туфайли сунъий суғориш тармоқлари ривожлантирилиб, янги ерлар ўзлаштирилган, деҳқончилик, ҳунармандчилик ва савдо алоқаларининг ўсиши таъминланган. Натижада милотдан аввалда ва кейинчи асрларда Тошкент воҳасида шаҳарлар юзага келган. Масалан, Шоштепа, Кўгантепа, Таукеттепа, Мингўрик, ҳозирги Чилдзор ва Юнусободда жойлашган тепалар шулар жумласидандир.

Абу Райҳон Беруний Тошкент атамаси ҳақида шундай ёзган: «Бикент аш-шошнинг маркази, турк тилида Тош-қанд, юнонча эса Тош-минора, яна бошқа ерда эса «Шош» шаҳарининг номи, у турк сўзидан олинган бўлиб, Тош-қанд — Тошли қишлоқ деган маънони англатади».

XI-XIII аср бошларида Тошкент қораконийлар, Хоразм шоҳлари кўл остида бўлди. Шу орада у қатор уруш ва талафотларни бошидан кечирди. Аммо шаҳар ҳаёти ҳалокатга учрамай, ўз мавқеини сақлади. Бироқ, XIII аср бошларида мўғулларнинг тажовузи оқсидида шаҳарда қаттиқ жанг бўлиб, кўп одамлар ҳалок этилди. Шундан кейин у чуқур инқирозни бошдан кечирди.

Тошкент Амир Темур ва темирйўллар даврида қаддини ростлаб, тараққиёт йўлидан борди. Аммо унинг гоҳ у, гоҳ бу ҳукмдорнинг кўлига ўлиб турган вақтлари ҳам бўлган. Орада беҳуда қонлар тўкилиб, талафотлар кўрилди. 1503 йилда у Шайбонийхон томонидан эгалланди. Шундан кейин Тошкентда Бухоро, сўнгра Кўқон хонликлари

ларини ҳукмронлиги ўрнатилди. Бу даврларда ҳам шаҳар ўзaro қонли урушларнинг азоби чеккан бўлса ҳам, лекин аҳолисининг куч-ғайрати ва Ватанга фидойилиги оқсидида ҳаёт қайнаб тураверди.

Қадимда Тошкентнинг Қоқанд, Қашқар, Лабзак, Тахтапул, Қорасарой, Чигатой, Кўкча, Самарқанд, Камолон, Қаймоқ сингари 12 дарвозаси бўлган. Уларнинг тепасидаги минора ва деворнинг устида соқчилар доимо атрофни қўзатиб турганлар. Шаҳар ичида ҳокимият вакиллари учун алоҳида сарой бўлиб, у ҳам қалин ва баланд деворлар билан ўралиб, 6 та дарвозага эга эди. Деворнинг катта дарвозалари, от-арава, савдо қарвонлари ва қўшиннинг ўтишига мўлжалланган. Айрим кишиларнинг шаҳардан чиқиши ёки кириши учун тешик қоқдоқ, янги Махма ва Сарбоз номли кичкина дарвозалар қурилган.

Шаҳар деворининг баландлиги 7 метрдан 9 метргача бўлган. Унинг таг қисми бўйлаб кент ва чуқур зовур (ҳандак) қазилиб сув билан тўлдирилган. Бу душманларнинг деворга яқинлашишига йўл бермайдиган тўсиқ ҳисобланган. XIX асрнинг биринчи ярмида Кўқон хонлигининг ҳукмронлиги даврида 10 миң аскар сифагидан катта ҳарбий қавла қурилади. У «Ўрда» номида ҳозирги Бўзсувнинг қирғоғидан бошлаб Ҳадича Сулаймонова номидаги кўча ва атроф жойларида бунёд этилган. Бу ерда сарой, ҳарбий яроқ-аслаҳалар ва қўшин жойлашган. Ҳозирда Навоий кўчасидаги «Ўрда» номи ўша қавланинг юзага келиши билан боғлиқдир.

XVIII асрда қолмоқ ва бошқа кўчманчиларнинг ҳужумлари ва ҳукмронлиги даврида оғир шароит юзага келди. Босқинчиларга қарши курашларда кўп қонлар тўкилди ва бойликлар таланди. Аммо халқ курашини тўхтатмади. Натижада 1780 йилда Юнус Хўжа

бошлиқ мустақил Тошкент давлати ташкил топди. Унга Тўйтепа, Паркент, Чордара, Оҳангарон, Хумсон, Чимкент, Сайрам, Туркистон ва умуман Сирдарёгача қўзилган ерлар бўйсундирилди. Шаҳар маъмурий жиҳатдан Шайхонтоҳир, Себзор, Бешёғоч ва Кўкча номларида тўрт қисмини ўз ичига олган. Уларни ҳар бирининг ўз раҳбари, қози ва мишари бўлган.

1865 йил 17 июнда Тошкент вайронага айлантирилиб, босқинчилар томонидан босиб олинади. Аммо, тошкентликларнинг озодлик кураши тўхтамай давом этади. Чунотчи 1892 йилда Чор ҳукуматининг ҳукмронлигига қарши халқ кўзғолони кўтарилади. Мустамлакачилик сиёсати ва миллий зулмдан сабр қосаи тўлиб-тошган шаҳар аҳли кўлига нима туғша шу билан куrollаниб, шаҳар маҳкамасига ҳужум қилдилар.

1892 йил Тошкент кўзғолонининг тарихий аҳамияти шундан иборатки, у чоризм ҳукмронлиги ўрнатилгандан кейин илк бор кўтарилган йирик умумхалқ кураши эди. Унинг акс салоси ўлка бўйлаб таралиб, мазлум халқни озодлик курашига қорлади. Бу борада 1916 йилги халқ кўзғолони алоҳида ўрин эгаллайди. У бутун Туркистон заминини қамраб, ларзага солиди...

Республикамиз пойтахти Тошкент шаҳри ҳам кўп йиллар давомида мустақил тузум қийинчиликларини бошдан кечирди. Ниҳоят йиллар ўтиб, халқимиз бошига Хумо қуши қўнди. Биз узоқ озиқиб кутган давр келди. Жасоратли ва мард инсон Президент Ислам Каримовнинг ташаббуси ва бевосита иштирокида тарихан шаклланган миллий-озодлик кураши 1991 йил 31 августда ғалаба қозониб ниҳоясига етказилди. Шунинг билан олиш керакки, бу тарихий воқеа биринчи ғала Тошкент шаҳрида солир бўлди. Бу ерда миллий давлат, миллий қўшин,

миллий бошқарув тизими юзага келтирилди. Шунингдек, Республика парламенти, байроғи, мадҳияси ва герби жорий этилди. Айни пайтда сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий ислохотлар ишлаб чиқиладиган ва ҳаётта татбиқ этилиб, улкан ютуқларга эришилди. Пойтахтнинг ижтимоий-сиёсий нуфузи ошди.

Тошкентни қайта қуриш ва обод этиш режалари босқичма босқич амалга оширилди. Шу йилларда республика ҳукумати мадалига таянган Тошкент ҳеч муболағасиз қиёси йўқ қурилиш майдонига айланди. Пойтахтда бир вақтнинг ўзида янгидан янги ноёб иншоотлар, уй-жойлар, ишлаб чиқариш қувватлари, ижтимоий соҳа муассасалари қурилишига киришилди. Янги, кенг ва раvon кўчалар, маҳабатли кўприklar ишга туширилди. Улкан қўламда ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш ишлари амалга оширилди.

Эски шаҳар тўдан таъмирланиб қайта қурилди. Қорасарой, Сағбон, Форобий кўчалари замонавий қиёфа кашф этди. Тошкент метроси юртимиз фахрига айланди. Бир сўз билан айтганда, пойтахтимизнинг чин маънода қайтадан тугилиши, жаҳоннинг гўзал шаҳарларидан бирига айланиши Ўртабшомимизнинг чинакам раҳнамолигида амалга ошмоқда.

Шаҳримизда маънавият ва маданият соҳалари ҳам раvнақ топмоқда. Тошкент жаҳон андозаси даражасида ривожланаётган ва гўзалликда тенги йўқ шаҳарга айланиб бормоқда. У ўзининг нуфузи ва салохияти, кўркамлиги ва ободлиги билан кишиларга завқ-шавқ ва ором бахш этмоқда. Бугунги кунда жаннат монанд Ўзбекистоннинг остонаси бўлмиш қадимий ва ҳамиша навиқрон Тошкентимиз Шарқнинг порлоқ юлдузига айланганлиги ҳаққи равишда эътироф этилмоқда.

Шарқ дурдоналари

Оз-оз ўрганиб домо бўлаёт...

● Оқил киши ўз умрини озгина мол билан хуррам ва шодликда ўтказди. Нодон киши ҳисобсиз молу давлат билан доимо ғам-алам тортиб, саргардонлик билан кун кечиради. Барча нарсанинг кўнгилдагидек туғиши ақлга боғлиқдир. Шунинг учун оқил киши барчадан улуг ва муҳтарамдир. Ақл нафсининг зиндонидир, хою-ҳавас нафс оромгоҳи ҳисобланади. Хою-ҳавас турли хил иштиёқ ва орзуларни нафс олдига тўхфа қилиб олиб келади. Аммо бу беҳуда ҳавасларни ақл ман қилади. Демак, кишининг нафси хою-ҳавасга мойилдир. Аммо ақлдан узоқ. Шунинг учун оқил нафс кўйига қирмай, ақл садосига қулоқ солади. Ишнинг оқибатини ўйлайди. Киши бахт-саодатга нафс орқали эмас, балки ақл орқали эришади.

● Баҳмон бир куни ўтиришда ўз рафиқаларига деди:

— Қани, сизлар ҳам бирорта ҳикматли гап айтинг. Токи эсдалик бўлиб қолсин!

Ўтирганлардан бири деди:

— Киши бировга катта неъмат инъом қилса у бу неъматни кичик деб ҳисобласа, неъматни олган киши эса неъмат кичик бўлса уни катта билса, бу икки хил киши таҳсинга лойиқ кишидир!

Яна бири деди:

— Давлатига мағрур бўлмаган ва камбағаллигига дилгир бўлмаган эркак ҳақиқий эркакдир!

Бошқаси айтди:

— Биров сўрамай туриб нараса берган, ўзгалар бўйини тўкиладиган асраган, кишини хижолатликдан чиқарган киши мактовга лойиқ кишидир.

Баҳмон уларга деди:

— Хар бирингиз рост гапни айтдингиз. Булардан ташқари, яна қудрати етишига қарамай ўч олишдан ўзини тийган, қўлполик қилишдан сақланган ва гуноҳкорларни кечириб ва уларга яхшилик қилишга қодир бўлган киши ҳақиқий иззат ва иқромга лойиқ кишидир!

● Бир кишининг донишманддан ҳикматли насиҳатлар айтишни илтимос қилгани ва донишманднинг жавоби:

— Киши доимо яхшилик қилишга ҳарис бўлсин, айниқса ўзига яхшилик қилган кишига яхшилик қилишга уринсин, душмандан доимо эҳтиёт бўлсин, пул ва молга ишонмасин ва сўянмасин, ғамдан боши эгилмасин, одамлар айбини юзига солиб, таъна тошини отмасин.

● Ҳикоят: Бағдод шаҳрида бир араб яшарди. У доимо далаларда овчилик билан машғул бўлиб, ҳар томонни кезиб юрарди. Бир куни ўша шаҳар амалдорларидан бири овга чиқди. Ув асносида чарчаб, йўл четига ўтирди ва овқатланишга киришди. Ногоҳ овчи араб ҳам бу ерга келиб қолди ва дастурхонга тақлиф этилди, араб дастурхон четига ўтириб овқат ейишга киришди. Зум ўтмай у дастурхонда кабоб қилиб қўйилган икки қаклики кўриб, ўз-ўзидан кула бошлади. Атрофда ўтирганлар ундан:

— Эй беадаб, улуг кишилар дастурхонда ўтириб, овқат ейишга бир пайтда бу бевақт ва бемаврид кулгининг сабаби нима? Ҳаёлингга қандай бемаъни фикр келиб қолди! — деб сўрадилар.

Араб уларга қараб:

— Бу кулгим остида ажойиб сир бор, — деди. Дастурхон соҳиби бўлмиш амалдорнинг жаҳли чиқди ва унга нўписа қилиб:

— Қанақа сир?! Гапир тезда! — деб буюрди. Ўзининг ёмон хислатини яхши фазилати деб юрчуни араб гап бошлаб деди:

— Эй хожа, мен бугун эрталаб чангалзорда ов қилиб юрган эдим. Тасодифан ёнида ҳеч қимми йўқ бир савдогарга дуч келиб қолдим. Унинг ёнида олтини бор эди. Олтинини тортиб олдим. Ўзини эса маҳкам боғлаб қўйдим. Ёнидаги турли молу мато ортилган отни ҳам иштиёримга олдим. Сўнг уни ўлдиришга шайланган эдим, у доду фарёд қилиб:

— Мени ўлдирма, молимнинг ҳаммасини ол! Барини сенга бердим! Шаҳарда бола-чақаларим бор! Уйим фалон маҳаллада! Утинанам, мени қўйиб юбор, бола-чақаларимнинг олдига бора! — деб ялина бошлади!

Мен унинг оху фарёдига қулоқ солмадим ва дедим:

— Бехуда гапларни айтиб, ўзингни уринтирма, барибир фойдаси йўқ! Устодлар: «Кесилган бош гапирмайди» деганлар. Агар сени сўзинга учиб, тирик қўйиб юборсам, бу сир бир куни барибир фаш бўлади.

Шу пайт иккита қаклик учиб келиб ёнимиздаги тош устига қўнди. Наҳот йўқ эканини сезган савдогар қакликларга қараб:

— Эй қакликлар, мана бу аблаҳ одам мени бегуноҳ ўлдирмоқда! Сизлар менинг ҳолимга гувоҳ бўлинглар! — деб қичқирди.

Мен унга қараб:

— Эй аҳмоқ, паррандалар гувоҳ бўлганини ҳеч қачон кўрганмисан? — дедим-да, унинг бошини танасидан жудо қилдим ва мол-мулкни олиб кетдим. Бу ерга келиб қарасам, ўша икки қаклик кабоб бўлиб, дастурхон устида турибди. Ёдимга аблаҳ савдогарнинг сўзлари келиб, қулгим қистаб кетди. Қулгимнинг сабаби шу вақдан эди, — деб жавоб берди.

Ўзининг ёмон хислатини фазилат деб ўйлаб юрчуни бу киши дастурхон соҳиби бўлмиш амалдори ҳам ўзидек тасаввур қилар эди.

Барчани ўзидек тасаввур қилиб, ёмон хислатини ўз фазилати деб билувчи араб вазият ўзгача эканини кўргач, тиз чўкиб фарёд чека бошлади:

— Эй хожа, мен ҳеч қимми ўлдирганим йўқ! Мен ҳазил қилдим! Лоф гапларни айтиб, сизларни қулдирмоқчи эдим!

Амалдор унга:

— Эй аҳмоқ, ҳозир ўзинг тилинг билан иқдор бўлиб турган эдинг! Энди нега сўзингдан тонасан? Сен ўз ёмон феълингни ўзинг ошқор қилдинг ва жазо ботқоғига ботдинг!

Байт:

Жафо қиличини кўтарса киши,
Аниқдир ўзи ҳам ундан ўлиши?
Шунинг учун ҳам қилмиш-қидирмиш, нима эксанг
шуни ўрасан деб бекорга айтишмаган.

Байт:

Бугун мен маънолар дурини сочдим,
Ҳикматлар уйига сенга йўл очдим!

Дэвис Кубоги беллашувлари бошланди

КЕЧА

терма жамоалар ўртасида теннис бўйича норасмий жаҳон чемпионати ҳисобланмиш Дэвис Кубогининг Осиё-Океаниа биринчи минтақавий гуруҳида Ўзбекистон ва Корея Республикалари катта ракетка усталарининг баҳслашиши муносабати билан «Шера-тон-Тошкент» меҳмонхонасида қуръа ташлаш маросими бўлиб ўтди.

Дастлаб, терма жамоалар сардорлари мусобақаларга қандай тайёргарлик қўришгани тўғрисида тўхталиб ўтишди. Спортчи ва мутасаддилар журналистларни қизиктирган саволларга жавоб қайтаришди. Сўнг қуръа натижаларига кўра теннисчиларимиз билан беллашадиган рақиблар аниқланди. Чунотчи,

БУГУН

Юнусобод теннис клуби кортларида дастлаб терма жамоамизнинг иккинчи ракеткаси Вадим Куценко Корея Республикасининг энг кучли уйинчиси Хи Сунг Чунг билан беллашса, Олег Огородов Хи Сок Чанга қарши корта тушади.

Иккинчи куни юфтликлар ўртасида беллашув ўтказилади.

7 апрелда иккала жамоанинг энг кучли иккитадан спортчиси сўнги учрашувларни ўтказганидан сўнг баҳс голиби аниқланади.

Соғломлаштириш тадбирлари ўтказилади

Жисмоний тарбия ва спорт киши саломатлигини таъминловчи энг муҳим омиллардан бири эканлиги яхши маълум. Хар йили 7 апрель — Бутунжаҳон саломатлик кунига қайта кўрраман бўйлаб кўллаб оммавий спорт мусобақалари, саломатлик тадбирлари ўтказилади.

Жаҳон саломатлик кунини шаҳримизда ҳам муносиб нишонлаш мақсадида бир қатор тадбирлар ташкил этилади. Жумладан, Тошкент шаҳар жисмоний тарбия ва спорт қўмитасининг ташаббуси билан ёзи мавсумининг очилиши ва саломатлик кунига бағишлаб «Олимпия шон-шухрати» музей атрофида ақшанба куни умумшаҳар югуриши бўлиб ўтади. Унда шаҳримизда жисмоний тарбия ва спорт билан боғлиқ равишда фаолият кўрсатувчи кишилар — Давлат спорт қўмитаси, БУСМлар, спорт клублари, тўғарақлар, олимпия захиралари коллежи вакиллари, ҳаваскор югурувчилар клублари аъзолари бўлмиш кўллаб қатнашчилар иштирок этади.

Бундан ташқари Бутунжаҳон саломатлик кунига бағишлаб шаҳар спорт қўмитаси яна бир қизиқарли тадбир — пойтахт марказий кўчалари бўйлаб авторалли мусобақаларини ҳам уюштирмоқда. Автомобиллар пойғаларини ташкил этишга Тошкент шаҳар ҳокимлиги, «Тошшаҳарйўловчилар» Давлат уюшмаси, шаҳар автомобилчилари федерацияси катта кўмак кўрсатмоқда.

(Ўз мухбиримиз)

Муайтайчиларимиз мусобақа голиби

Қозоғистонда муайтай бўйича «Президент Кубоги» соврини учун нуфузли халқаро мусобақалар бўлиб ўтди. Унда ўн икки мамлакатдан ташриф буюрган икки юздан ошқ спортчилар ғалаба учун беллашди.

Шуни қувонч билан таъкидлаш керакки, Ўзбекистон терма жамоаси таркибига ўн битта муайтайчи рингга чиққан бўлса уларнинг барчаси голиб ва совриндорлар қаторидан ўрин олди. Жумладан ҳамшаҳарларимиздан Шерзод Шарипов 45 килограммгача, Бахтиёр Ахмедов эса 75 килограммгача спортчилар ўртасида турнир голиби бўлди. Яна уч спортчимиз — Озодбек Қосимов, Осиё чемпиони Жаҳонгир Мамаризаев ва Зафар Тожиёвлар ҳам энг кучлилар сафини бошқаришди. Яна бешта кумуш, битта бронза нишонларини қўлга киритган юртимиз муайтайчилари умумжамоа ҳисобида ҳам биринчи ўринни эгаллашди.

Майдон эгалари қозоғистонликлар иккинчи, Украина спортчилари эса учинчи бўлишди.

Голиблар кубоклар, ким-

матбаҳо совғалар билан тақдирланди.

(Ўз мухбиримиз)
СУРАТДА: ҳужумда (чапда) мусобақа голиби Бахтиёр Ахмедов.

